

4
2012 (196)

Щомісячний науково-практичний
юридичний журнал
видається з 1 січня 1996 р.

ПІДПРИЄМНИЦТВО, ГОСПОДАРСТВО і ПРАВО

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПРИВАТНОГО ПРАВА І ПІДПРИЄМНИЦТВА НАПрН УКРАЇНИ

Шеф-редактор
МАКАРОВА
Алла Іванівна

Редакційна
колегія:

ХАВРОНЮК
Микола
Іванович
головний
науковий
редактор

МЕЛЬНИК
Микола
Іванович
заст. головного
наукового
редактора

БЕЛЯНЕВИЧ О.
БОБРИК В.
ГАЛЯНТИЧ М.
ДЕМЧЕНКО С.
ЗУБ І.
КРУПЧАН О.
КУБКО Е.
КУЗНЕЦОВА Н.
КУЧЕРЕНКО І.
ЛУК'ЯНЕЦЬ Д.
ЛУЦЬ В.
МАЙДАНИК Р.
МАМУТОВ В.
НАВРОЦЬКИЙ В.
СТЕЦЕНКО С.
ТОРГАШИН О.
ШАКУН В.
ШЕВЧЕНКО Я.

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС

Олена Піхурець	Деякі питання правового регулювання службового об'єкта	3
Юлія Мельниченко	Особливості законодавчого забезпечення захисту виключних прав на результати інтелектуальної, творчої діяльності	9
Сергій Вавженчук, Вадим Довгопол	Зловживання правом у трудових правовідносинах: сучасний стан і тенденції правового регулювання	14
Андрій Гриняк	Особливості розмежування договорів підряду та договорів із надання послуг	18
Наталія Петрицин	До питання про особливості цивільної відповідальності за порушення грошових зобов'язань	21
Ольга Михалюк	Правова природа виконання зобов'язання третьою особою у договорах про надання послуг	24
Віталій Олефір	Проблеми правового забезпечення права міноритарного акціонера на одержання дивідендів	28
Володимир Бобко	Окрема ухвала в цивільному судочинстві	32

ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Оксана Іваночко	Правові ознаки складної життєвої обставини як соціального ризику	35
------------------------	--	----

ЗЕМЕЛЬНЕ, АГРАРНЕ, ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО

Ілля Каракаш, Вікторія Сидор	Моніторинг земельного законодавства України як об'єктивна передумова його вдосконалення	39
Сергій Бузєра	Якість сільськогосподарської продукції: законодавче забезпечення	43
Петро Дригулич, Мар'яна Шпек	Правові аспекти у сфері поводження з промисловими відходами в Україні	46

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО

Любов Переверзева	Поняття «дочірнє підприємство»	50
Антон Сороченко	Галузева належність та юридична сутність корпоративних відносин	54

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС. ФІНАНСОВЕ ПРАВО

Олег Баклан	Громадський контроль і громадська думка у сфері підприємництва: теоретично-прикладні питання	58
Віталій Печуляк	Адміністративна відповідальність: новий погляд на поняття	61

ШЛЯХИ ВПРОВАДЖЕННЯ ПОЛОЖЕНЬ КІОТСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ ЕЛЕКТРОННОГО ДЕКЛАРУВАННЯ У ДІЯЛЬНОСТІ МИТНИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

Сергій Денисенко,

*аспірант Українського державного університету фінансів
та міжнародної торгівлі,
м. Київ*

У статті досліджуються актуальні проблеми міжнародного права стосовно впровадження в Україні положень Кіотської конвенції щодо реалізації електронного декларування у діяльності митних органів України, розкривається поняття «електронне декларування».

Ключові слова: електронне декларування, Кіотська конвенція, електронна вантажна митна декларація, суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності, стандарти здійснення митних процедур, митна служба.

Україна стала членом Світової організації торгівлі (далі – СОТ) 16.05.2008 р. та приєдналася до Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур (далі – Кіотська конвенція) 05.10.2006 р. Це вимагає від нашої держави узгодження та нормативного закріплення стандартів міжнародної угоди у внутрішньому митному законодавстві, створення умов належної реалізації міжнародних стандартів у діяльності митних органів України.

Одна з найважливіших проблем, яку необхідно розв'язати Державній митній службі України, – впровадження у національне митне законодавство стандарту 3.21 розділу 3 Генерального додатку до Кіотської конвенції, що стосується подачі декларації на товари в електронному вигляді. Створення в Україні системи електронного декларування товарів дозволить значно спростити процедури митного контролю та митного оформлення товарів і транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України, не використовувати паперові документи під час проведення цієї процедури та запровадити попередню обробку митної декларації без суттєвого і безпідставного втручання посадових осіб митних органів, що в подальшому також зменшить прояви корупції у цій сфері.

До останнього часу проблема спрощення та гармонізації митних процедур вивчалася виключно в рамках економічної науки, а також у наукових дослідженнях, присвячених розвитку міжнародних економічних відносин. Останні теоретичні розробки з теми дослідження розкриваються у вітчизняній правовій науці, насамперед, у таких її розділах, як загальна теорія держави та права, теорія міжнарод-

ного права, митне право, а також, міститься в працях таких вітчизняних учених, як К. Сандаровський, С. Колобов, О. Ніколайчук, С. Жлуктенко, С. Коваль, М. Ланг, І. Коновалов, В. Давидюк, В. Наумов, С. Фесенко та провідних фахівців Державної митної служби України П. Пашко, М. Каленський.

Окремі аспекти проблематики нашого дослідження відображені у навчальних посібниках для юридичних вузів, однак міжнародно-правові механізми спрощення та гармонізації митних процедур у цих працях не розглядаються як основний предмет і мета дослідження, а лише згадуються для більш широкого розгляду питань із митного права.

Метою цієї статті є визначення поняття «електронне декларування» як одного із стандартів Кіотської конвенції, а також визначення мети та шляхів реалізації даного стандарту в Україні.

Світовий досвід із спрощення митних процедур свідчить про нагальну необхідність створення електронних інформаційних систем. Вони мають розроблятися функціонально сумісними з аналогічними системами різних держав і бути доступними, безпечними, об'єднаними та контрольованими. Європейська спільнота визначає, що шлях до цього – зменшення різниці між митними процедурами країн світу, а механізм їх реалізації називає «електронною митницею», яка покликана спростити митні процедури у міжнародній зовнішньоторговельній діяльності та адаптувати потік інформації під інформаційно-комунікативні технології системи митних органів.

На думку А. Толстоухова, важко переоцінити роль інформаційних технологій у будь-якій сфері державної діяльності, а у митній справі це особливо очевидно. Слід зазначити, що митна служба на сьогодні – один із небагатьох органів державної влади, де застосування інформаційних технологій є пріоритетним завданням¹.

Основним міжнародно-правовим документом, який запроваджує використання інформаційних технологій і подання декларації на товари електронним способом у митній службі є Міжнародна конвенція про спрощення та гармонізацію митних процедур (далі – Кіотська конвенція 1973 р.), яка набрала законної сили у 1974 р. Так стандартом 7.1 розділу 7 Генерального додатку до Кіотської конвенції передбачено, що для забезпечення митних операцій митна служба застосовує інформаційні технології у випадку, якщо вони є ефективними для митних служб і торгівлі. Стандартом 3.21 розділу 3 Генерального додатку до Кіотської конвенції передбачено також подачу митній службі декларації на товар електронним способом.

Членами Кіотської конвенції є 72 держави світу (у тому числі держави Європейського Союзу, США, Китай, Австралія та ін.). Серед держав СНД до неї вже приєдналися Україна, Казахстан, Азербайджан, Російська Федерація, Республіка Білорусь, які активно застосовують сучасні інформаційні технології й електронне декларування.

Загальна ідея електронного декларування полягає в одержанні від декларанта пакета документів і відомостей про товари (транспортні засоби), що декларуються в електронній формі з використанням засобів телекомунікації. Цей механізм спрямований на прискорення процесу реалізації митних процедур, підвищення вірогідності відомостей, що заявляються у вантажній митній декларації (далі – ВМД), виключення особистого контакту декларанта й інспектора митних органів, застосування безпаперових технологій, подачу вантажно-митної декларації в електронній формі з будь-якої точки держави.

Хоча стандартом 3.21 розділу 3 Генерального додатку до Кіотської конвенції, передбачена подача декларації на товари електронним способом, однак загального визначення поняття «електронне декларування» Кіотська конвенція не містить. На відміну від Кіотської конвенції, митне законодавство України містить визначення електронного декларування. Так, у ст. 2 розділу 1 Умов електронного декларування, затвердженого нака-

зом Державної митної служби України від 17.03.2011 р. № 216 зазначено, що електронне декларування – це здійснення декларування, митного контролю й оформлення товарів і транспортних засобів із використанням електронної ВМД та інших електронних документів.

З технічної точки зору електронне декларування – це автоматизована система, орієнтована на реалізацію єдиного алгоритму автоматизованої обробки відомостей, що заявляються у ВМД, на рівні митних органів із здійсненням автоматизованого форматно-логічного контролю, аналізу ризиків і виданням різноманітних застережень для посадових осіб митних органів, які здійснюють митний контроль і митне оформлення товарів, та запровадженням електронного документообігу між митними органами та суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності з використанням механізму електронного цифрового підпису².

Основною метою запровадження електронного митного декларування товарів і транспортних засобів є спрощення процедур митного контролю та митного оформлення товарів і транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України.

Система електронного декларування за рахунок використання принципів обміну інформацією між декларантами та митним органом виключно в електронному вигляді дозволяє забезпечити такі переваги:

- прискорити процедуру митного оформлення товарів і транспортних засобів;
- збільшити товарообіг;
- понизити трудоемність роботи посадовців митних органів;
- прискорити надходження митних платежів до державного бюджету;
- зменшити вплив суб'єктивних чинників на процедуру митного оформлення і митного контролю.

Найбільший ефект від використання електронного митного декларування товарів і вантажів можуть відчути підприємці й організації, що займаються зовнішньоторговельними операціями. Спрощення більшості митних процедур, прискорення оформлення з використанням цифрового підпису дозволяє значно скоротити витрати та збільшити товарообіг.

Електронне декларування є більш передовим у порівнянні з традиційним «паперовим» способом надання відомостей про переміщення товарів і транспортних засобів. Система електронного декларування істотно прискорює та спрощує процедуру митного оформлення, зменшує витрати при прохо-

¹Митні інформаційні технології / О. Ф. Волик, О. В. Кашеєва, І. В. Дорда та ін.; За ред. П. В. Пашка. – К., 2011. – 391 с.

²Митні інформаційні технології.

дженні митних процедур; при цьому учасники зовнішньоекономічної діяльності безпосередньо не спілкуються з митним інспектором, всі запити та звернення чітко фіксуються в програмних засобах.

Застосування електронної форми декларування дає можливість декларанту представляти митному органу вантажну митну декларацію, вносити в неї необхідні зміни для усунення можливих помилок і недоліків без безпосередньої присутності представника декларанта в митному органі, а також в режимі реального часу відстежувати етапи та стан митного оформлення. Таким чином, використання електронного декларування дозволяє значно скоротити час знаходження товарів і транспортних засобів у зонах митного контролю на період їх митного оформлення.

На даний час Україна є договірною стороною Кіотської конвенції. Так, відповідно до Закону України «Про приєднання України до Протоколу про внесення змін до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур» від 05.10.2006 р. № 227-V Україна приєдналася до оновленої Конвенції та всіх її додатків. Це вимагає від нашої держави запровадження всіх міжнародних стандартів, що передбачені Конвенцією, у тому числі використання інформаційних технологій та електронного декларування.

Президентом України та Урядом на Митну службу України були покладені завдання із спрямування та наближення митних правил України до світових норм і стандартів, у зв'язку з чим наказом Державної митної служби України від 18.10.2006 р. № 907 затверджено Концепцію створення, впровадження і розвитку системи електронного декларування товарів. Метою Концепції є прискорення товарообігу, скорочення часу на здійснення митного контролю, виключення суб'єктивних факторів при здійсненні митних процедур.

У подальшому розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17.09.2008 р. № 1236-р схвалена Концепція створення багатофункціональної комплексної системи «Електронна митниця», одним із шляхів реалізації якої є створення системи електронного документообігу, електронного декларування та модернізація Єдиної автоматизованої інформаційної системи Держмитслужби, її баз даних для забезпечення цілісності, достовірності, актуальності та доступності інформації.

Слід також зазначити, що п. 20 Плану заходів з реалізації Концепції створення багатофункціональної комплексної системи «Електронна митниця» передбачено забезпечення функціонування комплексної системи в повному обсязі до 2014 р.

Перші кроки запровадження в Україні процедури електронного декларування зроблені ще у вересні 2004 р. Так, Державна митна служба України впровадила електронну форму декларування шляхом подання до митниці вантажної митної декларації в електронній формі (далі – ЕВМД). Цей експеримент був регламентований Тимчасовими правилами митного контролю та митного оформлення товарів і транспортних засобів, що декларуються з поданням ВМД в електронній формі, затвердженими наказом Держмитслужби України від 15.09.2004 р. № 671.

Електронна форма декларування товарів (хоч і передбачалася на той час Положенням про вантажну митну декларацію, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 09.06.1997 р. № 574), в Україні тривалий час не застосовувалась, у зв'язку з тим, що не існувало законодавчих підстав для застосування електронного документообігу й електронного цифрового підпису. Однак у подальшому із прийняттям законів України «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22.05.2003 р. № 851-IV та «Про електронний цифровий підпис» від 22.05.2003 р. № 852-IV такі нормативно-правові підстави були створені. Разом із тим електронне декларування поширювалося виключно на підприємства, які за згодою Державної митної служби України брали участь в експерименті із запровадження електронного декларування.

Відчутне напрацювання у сфері застосування електронного декларування в Україні з'явилося у 2010 р. Так, постановою Кабінету Міністрів України від 02.03.2010 р. № 212 були внесені зміни до Положення про вантажну митну декларацію, в яких визначено поняття «електронна ВМД», у зв'язку з чим створено перше відповідне правове підґрунтя.

Значним правовим поштовхом для застосування електронного декларування в Україні стало видання Державною митною службою України наказу «Про затвердження Умов електронного декларування» від 17.03.2011 р. № 216, відповідно до якого запроваджені основні умови проведення електронного декларування, значно розширене коло підприємств, які мають можливість бути залученими до електронного декларування товарів. Єдиною вимогою на даний час залишилось укладання підприємством договору з Державною митною службою України щодо доступу посадових осіб митної служби до фінансових і банківських документів підприємства, які стосуються переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України. Таким чином, кількість підприємств, що бажають використовувати електронне декларування, значно збільшилася.

Слід зазначити, що, незважаючи на викладене, застосування в Україні електронного декларування ще потребує законодавчого врегулювання. Так, стандартом 3.21 розділу 3 Генерального додатку до Кіотської конвенції передбачено подачу митної декларації електронним способом, однак Митний кодекс України, прийнятий у 2002 р., не містить такої норми, як подача митної декларації в електронному вигляді. Відсутність цього не сприяє належній реалізації в діяльності митних органів України зазначеного стандарту Конвенції, хоча при приєднанні до міжнародного договору національне законодавство має приводитись у відповідність із його положеннями.

Для повноцінного впровадження в Україні електронного декларування необхідно, щоб усі міністерства та відомства, які взаємодіють із Державною митною службою України, перейшли на електронну форму обміну інформацією, а також почали видавати та приймати документи, необхідні для митного контролю й оформлення товарів і транспортних засобів в електронній формі. Так, п. 8 Порядку державної реєстрації (перереєстрації), зняття з обліку автомобілів, автобусів, а також самохідних машин, сконструйованих на шасі автомобілів, мотоциклів усіх типів, марок і моделей, причепів, напівпричепів, мотоколясок, інших прирівняних до них транспортних засобів і мопедів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 07.09.1998 р. за № 1388 передбачено, що державна реєстрація таких транспортних засобів здійснюється органами Державтоінспекції на підставі подання вантажної митної декларації

або виданого митним органом посвідчення про реєстрацію в підрозділах Державтоінспекції транспортних засобів чи їх складових частин, що мають ідентифікаційні номери. З цього можна зробити висновок, що відсутність паперового документа унеможливило проведення державної реєстрації транспортного засобу ввезеного на митну територію України. Викладене свідчить, що оформлення транспортних засобів із використанням електронної ВМД технічно можливе, але на даний час законодавчо не визначене.

Висновки

Електронне декларування, яке є одним із основних стандартів Кіотської конвенції у сфері спрощення митних процедур, поступово застосовується в Україні, однак потребує обов'язкового законодавчого врегулювання. На даний час необхідно внести зміни до МК України щодо проведення електронного декларування під час здійснення митних процедур без обмежень їх певними митними режимами, як це передбачено стандартом 3.21 розділу 3 Генерального додатку до Кіотської конвенції. Для повноцінного впровадження в Україні електронного декларування потребує законодавчого врегулювання запровадження в усіх міністерствах і відомствах, що взаємодіють із Державною митною службою України, електронної форми обміну інформацією, у тому числі видання та прийняття ними документів, які необхідні для митного контролю й оформлення товарів і транспортних засобів в електронній формі.

In given article actual problems of international law concerning introduction in Ukraine of positions of the Kiotsky convention concerning realization of electronic declaring in activity of customs bodies of Ukraine are investigated, the concept of «electronic declaring».

В статье исследуются актуальные проблемы международного права относительно внедрения в Украине положений Киотской конвенции по реализации электронного декларирования в деятельности таможенных органов Украины, раскрывается понятие «электронное декларирование».

